

Manifest verduurzaming bedrijfsvoering EZK & LNV 2.0

Samen naar klimaatneutraal vóór 2030

De Rijksoverheid werkt aan een klimaatneutrale bedrijfsvoering. Iedereen binnen het Rijk heeft hierin een voorbeeldrol. In de ICBR is afgesproken dat ieder departement een eigen plan maakt voor de verduurzaming van hun eigen organisatie.

EZK en LNV hebben dit vertaald in dit Manifest. Hierin is afgesproken dat de organisatieonderdelen (vertegenwoordigd in het BO) zich maximaal inzetten om het doel klimaatneutraal te bereiken.

Meer over onze route naar klimaatneutraal?
 Klik op de onderdelen

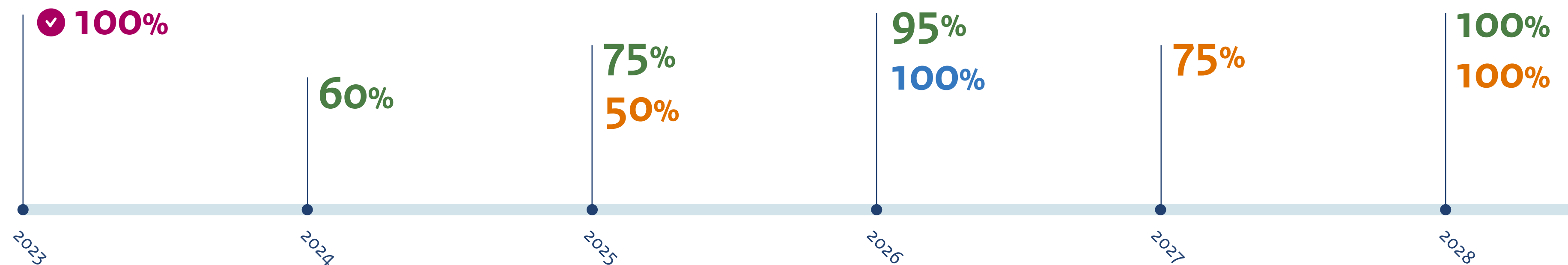

Zero-emissie wagenpark voor 2028

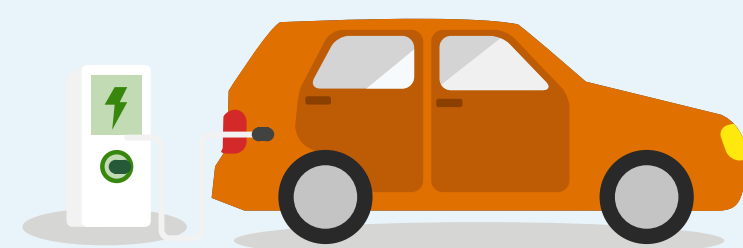
Tussenstappen per dienstonderdeel

Percentage zero-emissie voertuigen per dienstonderdeel

- NVWA
- RDI
- SodM, RVO, DICTU
- NCG

Overige afspraken voor het wagenpark

- Ieder dienstonderdeel maakt **uiterlijk 2026 een autoregeling**. Als voorbeeld die van de NVWA. Daarin wordt vastgelegd per hoeveel kilometer zakelijke auto dienstreizen een medewerker een auto van de zaak krijgt of bij welke functie een auto van de zaak hoort.
- Ambitie van LNV/EZK is dat **vanaf 2026 resterende diesel-voertuigen overstappen op het tanken van HVO 100 brandstof** (duurzame diesel). Vanaf 2027 kan dit standaard worden, onder voorwaarde dat deze brandstof breder verkrijgbaar wordt.

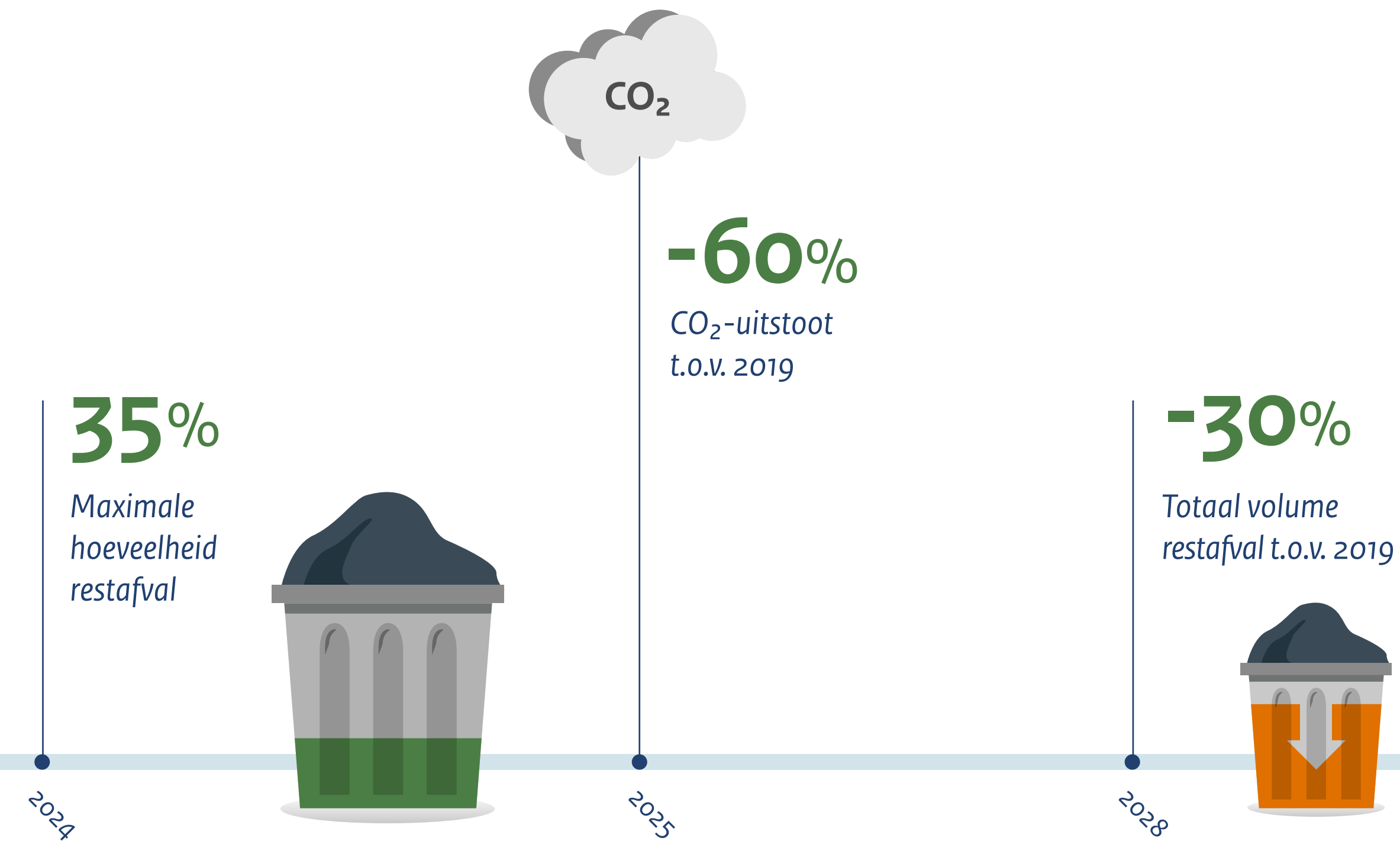
- Dienstvervoer bewindspersonen en ambtelijke top; **zero emissie uiterlijk in 2028** (verantwoordelijkheid BZK/FMHaaglanden).
- 100% Groen NL stroom laden** op kantoor en onderweg, uiterlijk in 2028.

Verantwoordelijkheid: management dienstonderdeel i.c.m. wagenparkbeheer. NVWA ondersteunt de overige diensten.

Zorgen voor minder (rest)afval

Wat zijn de doelen?

De doelen zijn van toepassing voor gebouwen waarvan we meer dan 75% bewoner van het pand zijn.

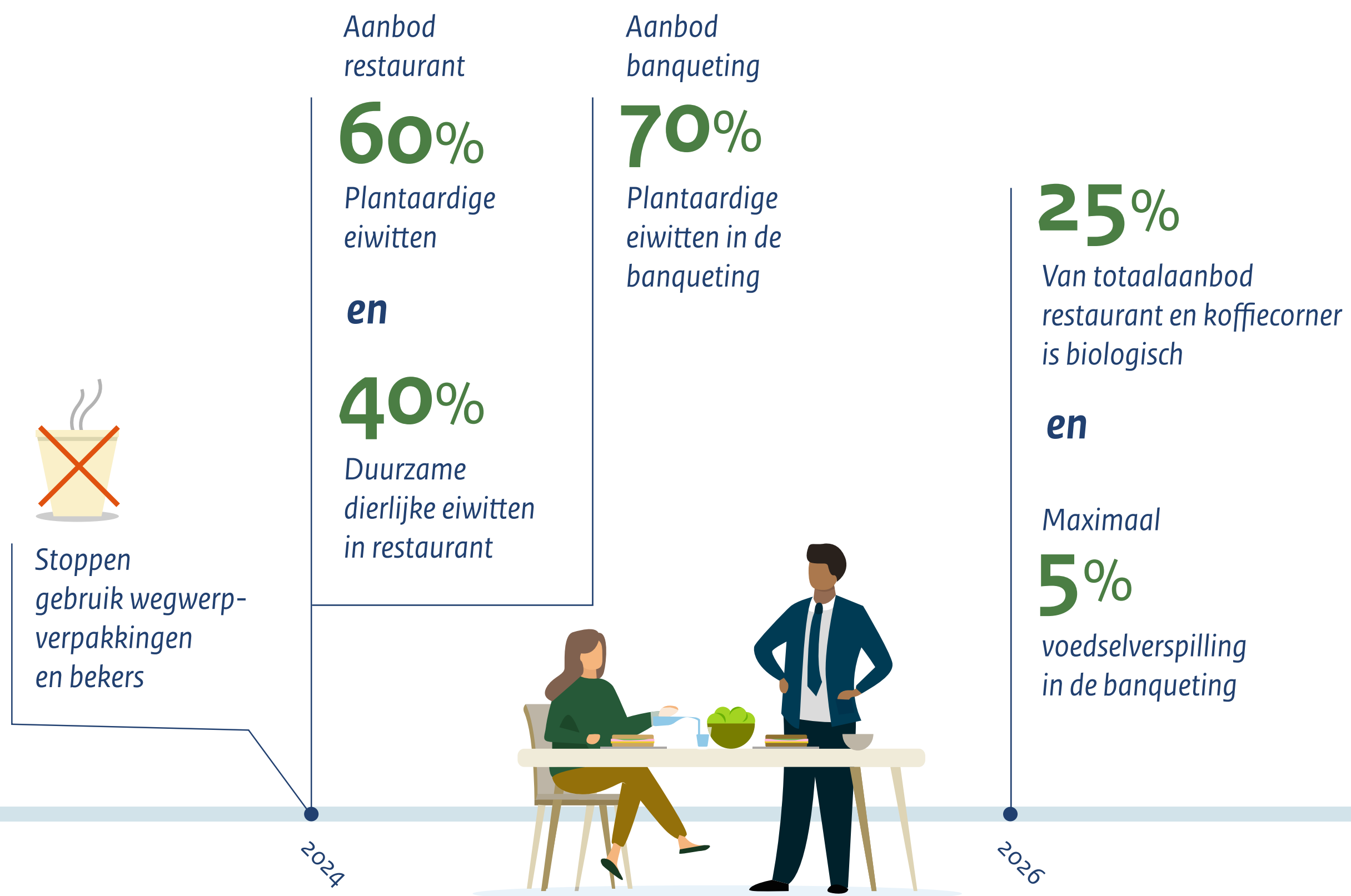
Hoe bereiken we de doelen?

- ✓ Overige afvalstromen (GFT, PMD, etc.) moeten beter gescheiden worden.
- ✓ Per vestiging **periodieke rapportages** per gedetecteerde stroom binnen het contract communiceren naar bewoners.
- ✓ Meer inzetten op **up to date communicatie en bewustwording**.
- ✓ Toewerken naar **voorkomen van afval**.
- ✓ Voor kleinere bewoners of verzamelgebouwen; voer **jaarlijks steekproeven** en **campagnes** uit.

Verantwoordelijkheid: gezamenlijke verantwoordelijkheid met CDV.

Klimaatvriendelijke catering

Overige afspraken

- ✓ **Biodiversiteit vergroten** doordat cateraars inkopen bij natuurinclusieve producenten.
- ✓ **Pilot True pricing** in 2024 in B73.
- ✓ Inzetten op **meer seizoensgebonden producten** in het aanbod.
- ✓ Cateraars rapporteren (groeimodel) over de herkomst van hun producten. Streven is **maximale transparantie** over de keten.
- ✓ CDV's en cateraars nemen **CO₂-uitstoot mee in de rapportages** (groeimodel).
- ✓ Banqueting is standaard **duurzaam** en **vegetarisch**, uiterlijk vanaf 2024.
- ✓ Richtlijnen voor externe vergaderingen en evenementen; **net zo duurzaam als intern**, uiterlijk vanaf 2025.
- ✓ **Duurzamere richtlijn attenties** voor medewerkers maken (catering en bloemen).
- ✓ NVWA: **geen catering** meer bij vergaderingen.
- ✓ Optie: geen chocoladeletters en overige suikerhoudende lekkernijen meer, maar een **gezond/duurzaam alternatief**.

Verantwoordelijkheid: gezamenlijk; dienstonderdeel en CDV.

Verbeteren maatschappelijk verantwoord inkopen

Wat zijn de doelen?

33% *gunningscriterium
MVI/duurzaamheid bij
alle aanbestedingen*

- ✓ *MVI/Duurzaamheid
altijd opnemen in de eisen
van de aanbesteding*
- ✓ *Altijd bestellen van de
meest duurzame optie
bij de Inkooppleinen*

Duurzame ICT (DICTU als dienstverlener)

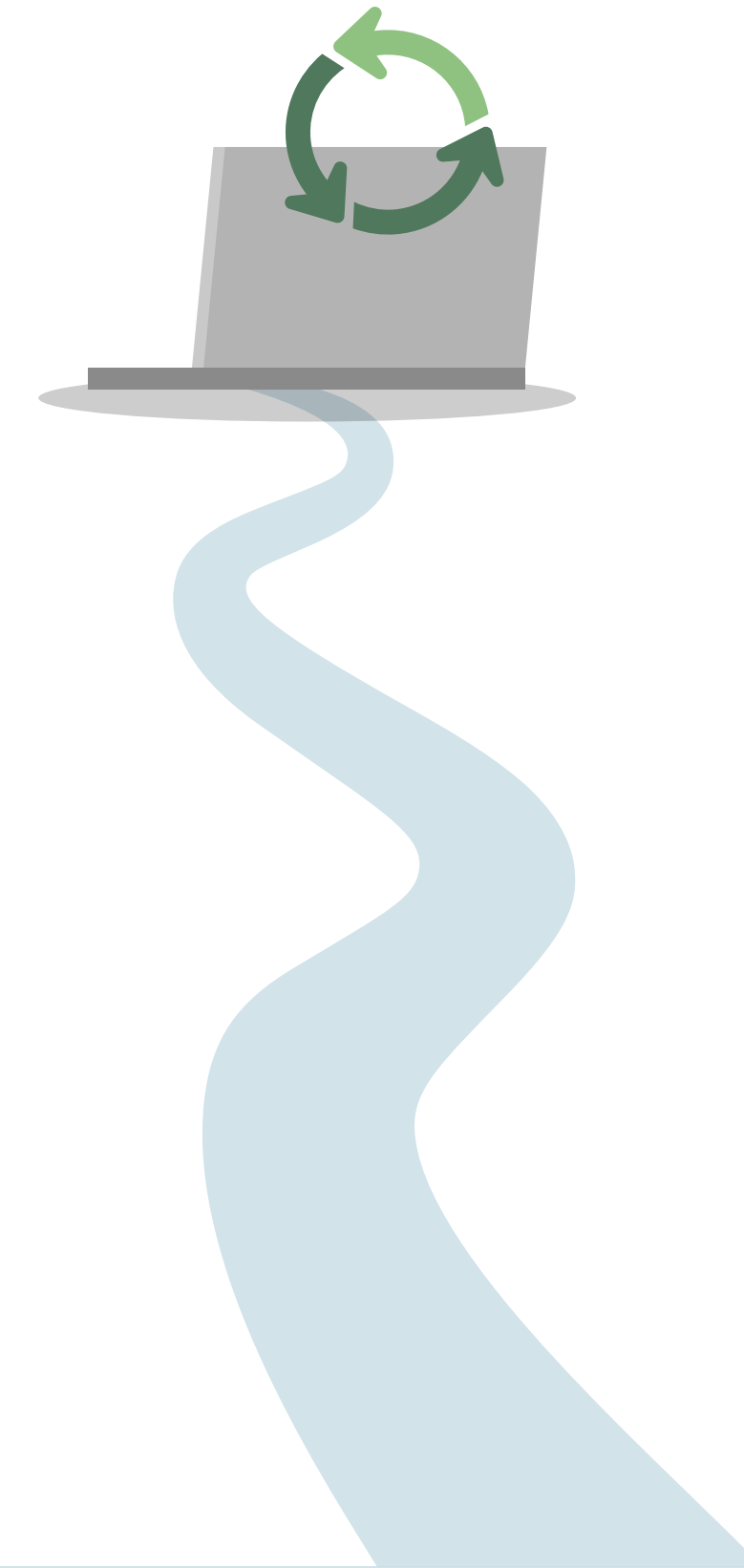
Wat zijn de doelen?

Routekaart duurzame ICT
Oplevering in 2023

In de routekaart komen o.a. terug:

- ✓ **Definities duurzame ICT** uitwerken/verwerken (KPI's). Hardware/software, etc.
- ✓ **Data over duurzaamheid** verbeteren
- ✓ **Maatregelen definiëren en invoeren** over onder andere:
 - ✓ Afschrijvingstermijnen
 - ✓ Aantal devices
 - ✓ Repareren i.p.v. vervangen

Verantwoordelijkheid: opdrachtgever, opdrachtnemer, afnemer.

Verminderen uitstoot zakelijke mobiliteit

Wat zijn de doelen?

50%

Totaal CO₂-reductie in 2030 t.o.v. 2019

25%

Structurele CO₂-reductie op **zakelijk vliegen** t.o.v. 2019

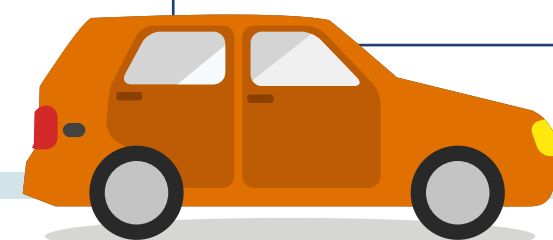
50%

CO₂-reductie woon-werkverkeer met privéauto

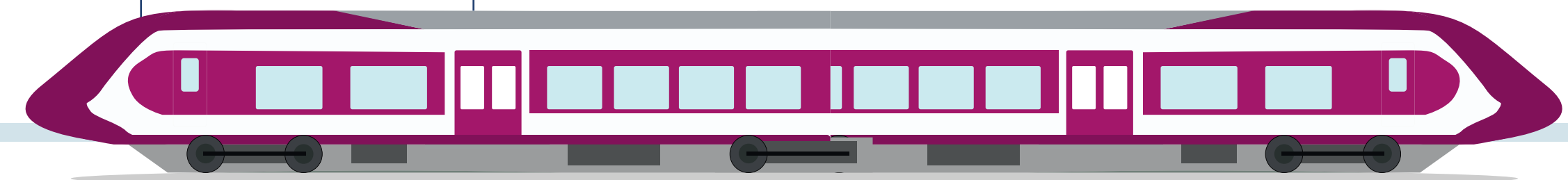
en

50%

CO₂-reductie op dienstreizen met privéauto in **2030** t.o.v. 2019

Meer **Internationale treinreizen** i.p.v vliegen

Overige afspraken voor zakelijke mobiliteit

- ✓ Alle externen komen vanaf 2028 met **OV** of **zero-emissie vervoer**.
- ✓ Per pand/dienstonderdeel besluiten: Externen en bezoekers krijgen **geen parkeerplek meer** per 1 januari 2024.
- ✓ Een plan maken op overig zakelijk vervoer (**boten, helikopter**).
- ✓ **Beleidslijn CO₂-compensatie** wordt ontwikkeld. Dit is nodig i.v.m. rest CO₂ in o.a. deze categorie met deze huidige doelstelling.

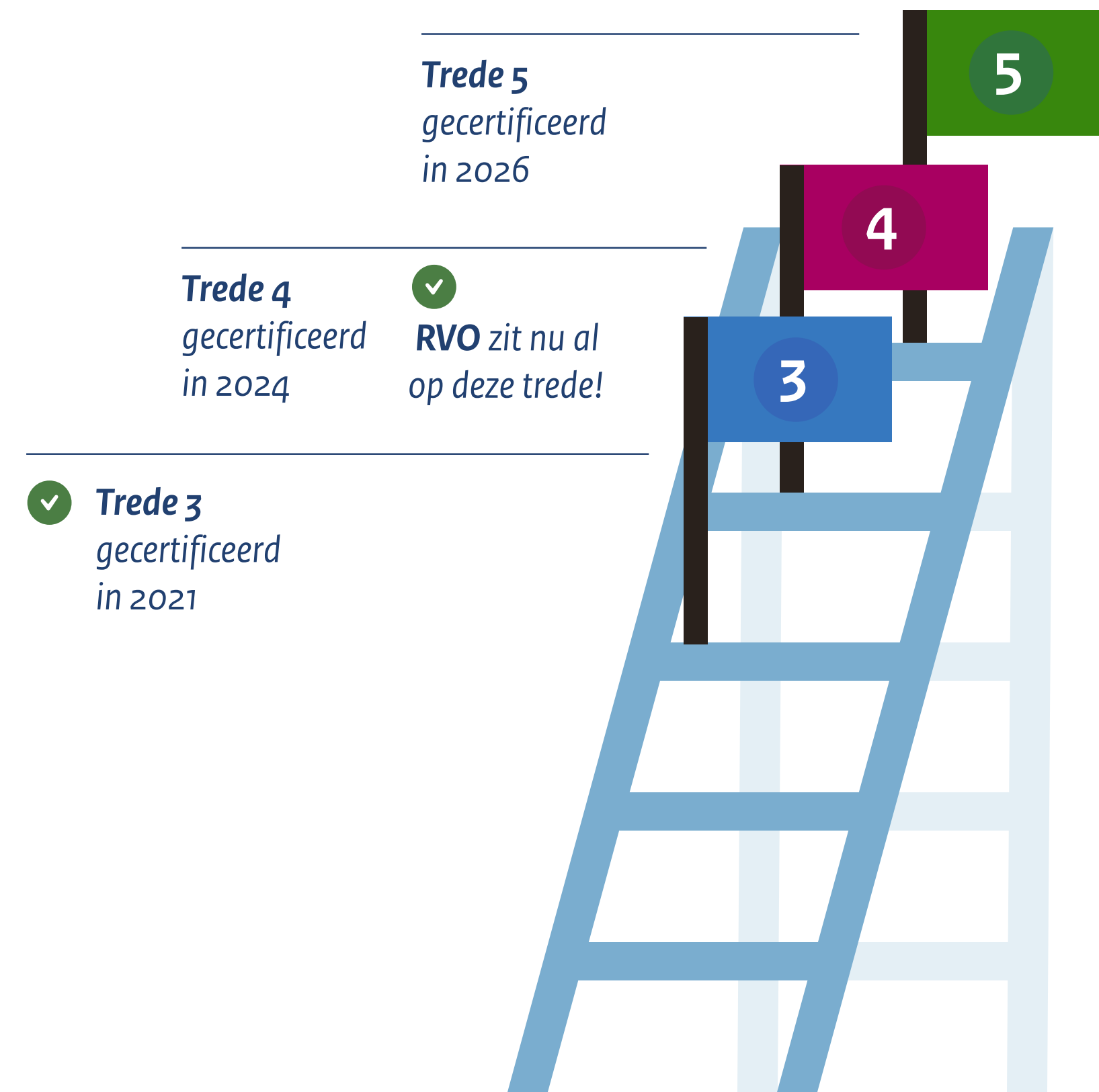
Verantwoordelijkheid: *management en medewerkers.*

Doorgroei CO₂-prestatieladder naar trede 4 en 5

Wat zijn de doelen?

EZK en LNV hebben de ambitie om door te groeien naar niveau 4 en 5 van de CO₂-prestatieladder. Ieder dienstonderdeel levert hiervoor een vast aanspreekpunt en borgt de benodigde inzet voor de uitvoering van individuele en gezamenlijke acties.

Aanvullende energiebesparende doelen voor Specialty kantoren (NVWA)

Wat zijn de doelen?

15%
Gasreductie
t.o.v. het gemiddelde
van de jaren
2017-2022

10%
Elektriciteitsbesparing
t.o.v. het gemiddelde
van de jaren
2017-2022

**Elektraverbruik
meer uit eigen opwek**
(realisatie PV-panelen);
Opnemen in pandplannen
richting RVB

20-30%
In 2025

30-40%
In 2026

50-60%
In 2028

Overige afspraken

- ✓ Vanaf 2024 voor nieuw aangegane huurovereenkomsten, en bij eventuele heronderhandelingen voor locaties van LNV en EZK wordt **afname van 100% groene NL stroom** verplicht gesteld.

Verantwoordelijkheid: NVWA als spoc, dienstonderdelen met specialties i.s.m. RVB en verhuurders.

35%
Reductie
drinkwaterverbruik
in 2028 t.o.v. periode
jaren 2020-2025

Afspraken manifest

Het bedrijfsvoeringsoverleg (BO) en haar leden zetten zich gezamenlijk maximaal in om de Rijksbrede doelen die gelieerd zijn aan het klimaatakkoord te halen. Dit manifest staat voor de inzet om 'een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030' en 'practice what you preach' mogelijk te maken.

Het BO, onder voorzitterschap van de pSG's, maken hierbij de volgende afspraken:

- ✓ Het BO is opdrachtgever voor dit manifest.
- ✓ Ieder dienstonderdeel heeft een vast aanspreekpunt voor de verduurzaming en borgt de benodigde inzet voor uitvoering van de individuele en gezamenlijke acties, zoals de CO₂ prestatieladder.
- ✓ Ieder dienstonderdeel maakt een plan van aanpak n.a.v. het manifest.
- ✓ De vaste aanspreekpunten vormen de community verduurzaming bedrijfsvoering en werken actief samen.
- ✓ Drie tot vier keer per jaar wordt de voortgang in het BO besproken.

Algemene uitgangspunten:

- ✓ Trendanalyses worden onderdeel van de monitoring met de blik op het doel van 2030.
- ✓ Als de trend negatief is, worden doelen aangescherpt of aanvullende maatregelen voorgesteld.
- ✓ Het bereiken van het doel is niet vrijblijvend, juist door de de voorbeeldfunctie van EZK en LNV.
- ✓ Doelen worden zoveel mogelijk bereikt onder eigen regie van de dienstonderdelen. Als uit monitoring blijkt dat ook zelf gekozen aanvullende maatregelen niet volstaan volgt er nadere sturing.
- ✓ Op onderdelen heeft EZK en LNV een hogere doelstelling dan het klimaatakkoord.
- ✓ Monitoring en rapportage volgt per dienstonderdeel en concerns breed.
- ✓ In de jaarplan aanschrijving vanuit eigenaarsondersteuning richting de diensten en agentschappen opnemen dat er een plan n.a.v. het manifest moet zijn, inclusief KPI's, planning en eventueel begroting verduurzaming.
- ✓ Ieder dienstonderdeel neemt bij het afsluiten van DVO's/DVA's actief verduurzaming mee.
- ✓ Voor de individuele plannen van aanpak is de 'Ladder van Lansink' het uitgangspunt. Dat wil zeggen; een aanpak aan de hand van de 5 R'en van Reject, Reduce, Reuse, Recycle en Repair.

Duurzaamheidsverslag

- ✓ Jaarlijks rapporteren over de verduurzaming van EZK en LNV volgens de GRI standaard en het volgen van de CSRD en de ontwikkelingen hierbinnen i.r.t. verslaglegging.

Duurzaam dashboard en CO₂ -prestatieladder

- ✓ Dashboard jaarlijks aanvullen met ca 3 KPI's.
- ✓ Doorontwikkelen dashboard.
 - ✓ Optimaliseren en standaardiseren van data.
- ✓ PDCA cyclus CO₂ prestatieladder.

De doelen uit het manifest zijn de basis voor het duurzaamheidsverslag, CO₂-prestatieladder en duurzaam dashboard.

Rijksbrede subdoelen uit het Klimaatakkoord

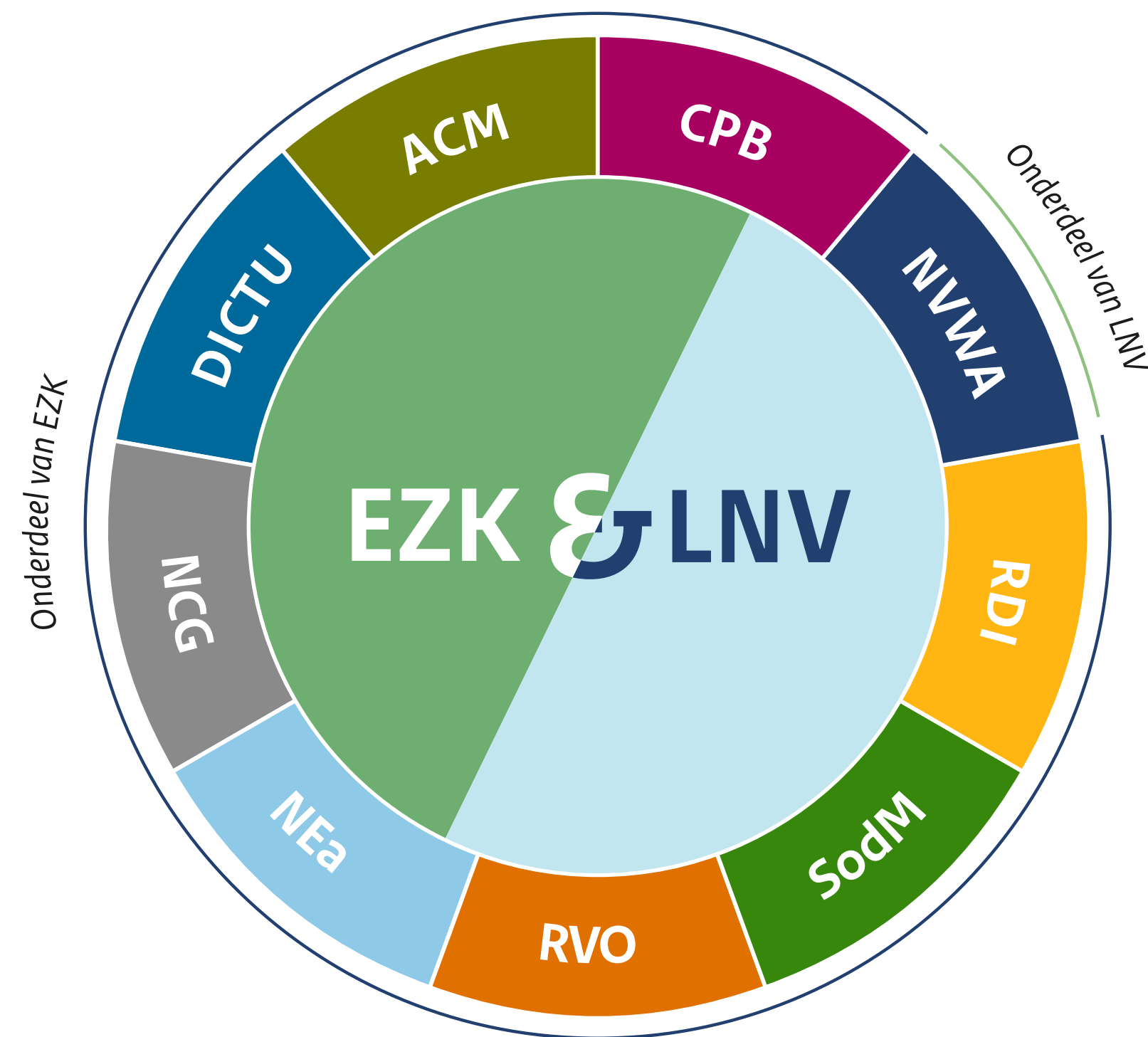
- ✓ In 2030 100% elektriciteitsverbruik hernieuwbaar in standaard rijkskantoren
In 2030 -30% gasverbruik van kantoren.
- ✓ Gemiddeld 2% energiebesparing per jaar voor de rijksgebouwen. NB: Vanuit EZK en LNV gerichter en gezamenlijk optrekken richting RVB voor maatregelen binnen onze portefeuille.
- ✓ 50% minder primair grondstoffengebruik realiseren in 2030 en volledig circulair in 2050
Internationale productieketens verduurzamen door middel van het voorkomen of aanpakken van misstanden op het gebied van arbeidsomstandigheden, mensenrechten en milieu.

Verantwoordelijkheid elders binnen het Rijk.

Ondertekening

Ondertekend door de leden van het BO:

Plaatsvervangend Secretaris-Generaal (pSG) EZK

Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG)

Plaatsvervangend Secretaris-Generaal (pSG) LNV

Nationaal Coördinator Groningen (NCG)

Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA)

Nederlandse Emissieautoriteit (NEa)

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)

Staatstoezicht op de Mijnen (SodM)

Rijksinspectie Digitale Infrastructuur (RDI)

Directie Financieel Economische Zaken (FEZ) EZK

Autoriteit Consument & Markt (ACM)

Directie Financieel Economische Zaken (FEZ) LNV

Centraal Planbureau (CPB)

Namens kerndepartementen EZK & LNV:
Directie Informatievoorziening (IV)

Dienst ICT Uitvoering (DICTU)

Directie Mens & Organisatie (M&O)